

The Role of Women in Charmala & Bakhtiari Province in Operation Karbala^o

Ebrahim RAhimi Pardanjani

Master's degree in Educational Management

Abstract:

The events of the contemporary history of Iran are the onset of a war between this country and its western neighbor. In this event, different regions and regions have played a different role. In this article, the main purpose is to understand the role and influence of women in Karbala^o operations in forced warfare. Accordingly, using the historical research method, information was gathered through librarianship and field studies, and from books, existing documents, interviews with combatants and participants in the Karbala^o operation. Based on the findings of the research, the religious fabric and the background of the people of this province have led to the glorious presence of people in various areas of resistance and defense of the country. In this regard, women have been helping the men along with men, especially in supporting the Karbala^o operation in various areas, encouraging and encouraging men to take part in the front, caring for children and maintaining the warmth of the family, caring and Nursing the wounded and wounding the wounded, accepting the responsibility and duty of the men instead of men and releasing them for engagement in war, maintaining the trenches behind the front, and even forming, managing and developing resistance movements, and many other things in this operation they played a role-playing role and created lasting epic.

How To Cite This Article:

RAhimi Pardanjani, E. (2025). – The Role of Women in Charmala & Bakhtiari Province in Operation Karbala^o. Strategic Studies of Women, Defense and Peace, 2(3) 1-18 (In Persian)

Review History:

Received: 28 Nov 2024

Revised: 1 Jan 2025

Accepted: 19 Feb 2025

Available Online 4 Apr 2025

Keywords:

Sacred Defense
Karbala^o Operations
Chaharmahal and Bakhtiari
Province
Women's Function
Problem Management

*Corresponding author's email: Rahimi.ebrahim@gmail.com

نقش زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای ۵

ابراهیم رحیمی بردنجان

کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

چکیده:

تاریخچه داوری:

دریافت: ۱۴۰۳/۹/۸

بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲

پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱

ارائه آنلاین: ۱۴۰۴/۱/۱۵

کلمات کلیدی:

دفاع مقدس

عملیات کربلای ۵

استان چهارمحال و بختیاری

کارکرد زنان

مدیریت مشکلات

از حوادث و رخداد‌های تاریخ معاصر ایران وقوع جنگ بین این کشور و همسایه غربی آن است. در این رویداد مناطق و نواحی مختلف کشور نقش‌های متفاوتی ایفا کرده‌اند. در این مقاله هدف اصلی شناخت نقش و چگونگی تأثیرگذاری زنان در عملیات کربلای ۵ در جنگ تحمیلی است. بر این اساس با استفاده از روش تحقیق تاریخی به گردآوری اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای و میدانی پرداخته شده و از کتب، اسناد موجود، مصاحبه با شخصیت‌های مبارز و شرکت‌کنندگان در عملیات کربلای ۵ بهره گرفته شده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، بافت مذهبی و پیشینه اعتقادی مردم این استان باعث حضور پرشکوه مردم در عرصه‌های مختلف مقاومت و دفاع از کشور شد. در این راستا زنان نیز همگام با مردان وارد صحنه مبارزه شدند و به ویژه در عملیات کربلای پنج با نقش آفرینی در حوزه‌های مختلف پشتیبانی، تحریک و تشویق مردان به حضور مداوم در جبهه، مراقبت از کودکان و حفظ کانون گرم خانواده، مراقبت و پرستاری از مجروحین و مداوای زخمی‌ها، قبول مسئولیت و انجام وظیفه به جای مردان و آزادسازی ایشان برای شرکت در جنگ، حفظ سنگرهای پشت جبهه و حتی تشکیل، اداره و توسعه‌ی نهضت‌های مقاومت و بسیاری موارد دیگر، در این عملیات نقش به‌سزایی ایفا کردند و حماسه‌های ماندگار آفریدند.

برای ارجاع به این مقاله از عبارت زیر استفاده کنید:

RAhimi Pardanjani, E., (2025). – he Role of Women in Charmala & Bakhtiari Province in Operation Karbala^o. *Strategic Studies of Women, Defense and Peace*, 2(3) 2-18 (In Persian)

مقدمه

بی گمان یکی از مقاطع حساس در تاریخ سیاسی-اجتماعی ایران در دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دوره‌ی هشت ساله‌ی جنگ تحمیلی است. دوران دفاع مقدس، تصویر روشنی از ایستادگی مردان و زنانی است که در برابر دشمن بعثی و حامیان‌ش حماسه‌ی سترگ در دفاع جانانه از سرزمین اسلامی خود و ارزش‌های متعالی انسانی آفریدند. با پیروزی انقلاب اسلامی، زنان در سایه‌ی جایگاه و کرامت انسانی که انقلاب اسلامی بر اساس دین مبین اسلام به آن‌ها بخشید، در چارچوب موازین اسلامی وارد عرصه اجتماع شدند و به فعالیت پرداختند. با شروع جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق علیه ایران، زنان حضور خود را در عرصه‌ی دفاع مقدس گسترش دادند و تلاش کردند تا در کنار مردان بخشی از بار جنگ تحمیلی را به دوش کشیده و مانع از آن شوند که دشمن، میهن را مورد تجاوز قرار دهد. در این مقطع بانوان جلوه‌هایی از ایثار و حماسه را به نمایش گذاشتند. اهمیت جایگاه مطالعات مربوط به زنان و نقش آفرینی آنان در دوران دفاع مقدس، خلا پژوهشی درباره‌ی سهم زنان استان‌ها در دفاع و نیازمندی به معرفی نقش و جایگاه بانوان الگو، به بررسی و واکاوی موضوع مشارکت زنان در عرصه‌ی دفاع مقدس ضرورتی خاص می‌بخشد. مقاله‌ی حاضر می‌کوشد تا با مطالعه درباره‌ی اقدامات زنان در مقطع دفاع مقدس به بیان نقش تأثیرگذار زنان استان چهار محال و بختیاری در طول جنگ و با مطالعه‌ی موردی عملیات کربلای پنج، به این موضوع بپردازد.

بیان مسأله

پرسش اصلی تحقیق حاضر این است که نقش زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس چه بوده است؟ بدیهی است قبل از پاسخ به این پرسش، ضروری است به بررسی مباحث دیگری؛ نظیر پیشینه حضور زنان در جنگ، نقش رزمی و غیر رزمی زنان در جنگ، الگوهای اثرگذار در حضور زنان در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی، عوامل و علل موثر بر مشارکت زنان در جنگ ایران و عراق، جلوه‌های مشارکت سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، تربیتی و اقتصادی زنان در جنگ ایران و عراق و موضوعاتی از این دست که زمینه ورود به موضوع و لازمه طرح و تحلیل مبحث اصلی هستند، پرداخته شود.

سؤالات تحقیق

- ۱- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی رزمی چه نقشی را در عملیات کربلای ۵ ایفا کرده‌اند؟
- ۲- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی عاطفی و روحی چه نقشی را در عملیات کربلای ۵ ایفا کرده‌اند؟
- ۳- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی تربیتی چه نقشی را در عملیات کربلای ۵ ایفا کرده‌اند؟
- ۴- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی سیاسی چه نقشی را در عملیات کربلای ۵ ایفا کرده‌اند؟
- ۵- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی فرهنگی چه نقشی را در عملیات کربلای ۵ ایفا کرده‌اند؟
- ۶- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی اقتصادی چه نقشی را در عملیات کربلای ۵ ایفا کرده‌اند؟

فرضیات تحقیق

- ۱- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی رزمی نقش مؤثری ایفا کرده‌اند.
- ۲- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی عاطفی و روحی نقش مؤثری ایفا کرده‌اند.
- ۳- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی تربیتی نقش مؤثری ایفا کرده‌اند.
- ۴- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی سیاسی نقش مؤثری ایفا کرده‌اند.

- ۵- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی فرهنگی نقش مؤثری ایفا کرده‌اند.
- ۶- زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس در زمینه‌ی اقتصادی نقش مؤثری ایفا کرده‌اند.

پیشینه تحقیق

حصون (۱۳۸۵) پژوهشی در رابطه با فعالیت‌های همه جانبه در دفاع مقدس انجام داده‌است. در این پژوهش مشخص شده است که زنان در دفاع مقدس نقش رزمی (جنگیدن با دشمن بعثی و مزدوران داخلی کردستان)، حمایت عاطفی و روحیه دادن به سربازان، ستادهای پشتیبانی (تهیه و تدارک اجناس و اقلام مورد نیاز رزمندگان و سربازان)، امداد و درمان، کمک‌های مالی، ایثار و فداکاری جهت تشویق پسران و همسران خود در جبهه و صبور بودن پس از شهادت آن‌ها، تبلیغ و همکاری اطلاعاتی برای خنثی کردن تلاش منافقان را بر عهده داشتند. آقازاده (۱۳۹۱) در پژوهشی سعی کرده است دفاع مقدس را از ابعاد مختلف به رشته تحریر در آورد. هم‌چنین دیدگاه حضرت امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای را در مورد دفاع مقدس در این مقاله عنوان نموده است. هم‌چنان‌که بنا به فرموده مقام معظم رهبری دوران هشت ساله‌ی دفاع مقدس «اوج افتخارات ملت ایران است» و هم‌چنین فرموده‌اند «اگر بخواهیم انقلاب و کشور بیمه باشد، باید این شور و شوق، این حرکت عمومی و بسیج ملت را روز به روز تقویت کنیم». و تا حد امکان تلاش شده تا مقاله کتابخانه‌ای نوشته شود. در این مقاله از روزنامه‌های مرتبط با دفاع مقدس استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که نقش اقشار مختلف مردم و اتحاد و انسجام آن‌ها با یکدیگر در پرتو رهبری امام خمینی(ره)، یکی از رموز اصلی پیروزی ایران در این جنگ بوده است.

مهدوی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان زنان در آیین دفاع مقدس ضمن بررسی نقش بی‌بدیل زنان در پیروزی این جنگ، نشان می‌دهد که نقش زن در تمامی صحنه‌های سیاسی و اجتماعی خصوصاً دفاع مقدس بیان‌گر جلوه‌های تاریخی در نقش اول آنان در تحولات اجتماعی و در نهضت‌های اسلامی معاصر و هم‌دوشی زنان و مردان در تمامی صحنه‌های درگیری با اجانب بوده است، بنابراین نقش زن در تمامی صحنه‌های سیاسی و اجتماعی خصوصاً دفاع مقدس بیان‌گر جلوه‌های تاریخی در نقش اول آنان در تحولات اجتماعی و در نهضت‌های اسلامی معاصر و هم‌دوشی زنان و مردان در تمامی صحنه‌های درگیری با اجانب بوده است. هم‌چنین دیدگاه امام خمینی(ره) را در زمینه اهمیت حضور زنان در دفاع مقدس به تصویر کشیده شده است. امام خمینی‌قدس سره پیرامون فداکاری و مقاومت زنان معتقدند که بخش مهم محیط گرم و پرشور جنگ مربوط به جمعیت فکری خواهران است و اگر زنان ما، در این حال و هوای فکری نبودند نیمی از این شور وجود نداشت.

مافی در سال (۱۳۸۷) حضور زنان را در عرصه‌های مختلف جامعه بسیار ویژه و مؤثر دانسته، هرچند به زعم ایشان کمتر نامی از ایشان در آثار و تألیفات در این زمینه برده می‌شود. البته پژوهش‌های دیگری در قالب کتاب و مقاله در این زمینه کار شده است که در این مقاله به ذکر همین موارد بسنده شده است. تفاوت این کار با پژوهش‌های قبلی در این است که پژوهش حاضر به طور خاص نقش و تأثیر زنان استان چهارمحال و بختیاری را در دفاع مقدس و به طور خاص در عملیات کربلای ۵ به تصویر می‌کشد و با ذکر نمونه‌هایی از رشادت‌های زنان این مرز و بوم زمینه را برای تحقیقات بعدی فراهم خواهد کرد. اگرچه در زمینه دفاع مقدس و جهادگران و به ویژه نقش زنان در دفاع مقدس کتب و مقاله‌های متعددی به نگارش در آمده‌است، ولی در زمینه نقش زنان استان چهارمحال و بختیاری در هشت سال دفاع مقدس تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است. در این پژوهش حضور زنان این استان در مبارزه تبیین خواهد شد تا ارزش و مقام جهادگران زن در عرصه‌های مختلف این دفاع عظیم و بی‌نظیر مشخص شود.

نقش زنان در جنگ از دیدگاه اسلام

در اسلام به نقش و کارکرد زنان در صحنه‌های فعالیت اجتماعی، سیاسی اهمیت و اعتبار کافی داده شده اما در طول تاریخ به دلایل متعددی این حقوق یا مخدوش یا تعدا نقض گردیده‌است طوری که برخی می‌پندارند زنان فاقد این حقوقند. (حقوق زن) حضور فعالانه زنان در عرصه‌های انقلاب اسلامی و تجدید سازمان اجتماعی و نیز حضور پیش‌قدمانه آن‌ها در رخداد‌های جنگ و جبهه و مسائل سیاسی، اجتماعی جامعه اسلامی به منزله نیمی از پیکره این جامعه همواره تأیید رهبر و بنیان‌گذار انقلاب اسلامی بوده است.

ریشه دعوت و حرکت زنان به انجام دادن این قبیل فعالیت‌ها به نقش الگویی زنان صدر اسلام و بانوان عصر پیامبر اسلام حضرت محمد (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) به‌خصوص حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیه) و حضرت زینب (سلام‌الله‌علیه) برمی‌گردد که بر اساس ایدئولوژی اسلامی و برنامه‌های اجتماعی اسلام قرار داشته است.

جلوه‌های مشارکت زنان در جنگ تحمیلی

هنگام بروز جنگ و دفاع یک ملت در برابر حمله‌ی دشمن، تنها اعزام مردان به صحنه‌ی نبرد ضامن پیروزی نخواهد بود، بلکه حمایت و پشتیبانی از نبرد، تحریک و تشویق مردان به حضور مداوم در جبهه، مراقبت از کودکان و حفظ کانون گرم خانواده، مراقبت و پرستاری از مجروحین و مداوای زخمی‌ها، قبول مسئولیت و انجام وظیفه به جای مردان و آزادسازی ایشان برای شرکت در جنگ، حفظ سنگرهای پشت جبهه و حتی تشکیل، اداره و توسعه‌ی نهضت‌های مقاومت و بسیاری موارد دیگر که جزو وظایف زنان محسوب می‌شوند از جمله عوامل مهمی هستند که تأثیر مستقیمی بر روحیه‌ی رزمندگان و سرنوشت جنگ خواهند داشت.

پس زنان، به عنوان بخشی از جامعه‌ی انسانی، مسلماً در هر یک از صحنه‌های مختلف اجتماع، خصوصاً در عرصه‌ی دفاع، ایفاگر نقشی اساسی، می‌باشند. زنان در عرصه‌های دفاعی و رزمی در ادبیات حماسی ما نیز جایگاهی خاص دارند چنان که «فردوسی» شاعر حماسه سرای ایران، در «شاهنامه» از زنی دلاور به نام «گردآفرید» نام می‌برد که در مرز ایران، برای جلوگیری از ورود سهراب، به مبارزه و نبرد با او می‌پردازد و یا در «داراب‌نامه» «طرسوسی»، «پوران‌دخت» نام زنی رزم‌جوست که تن به مبارزه می‌سپارد.

بنابراین زنان از دیرباز، در نبردها و مسایل نظامی و دفاعی کشور ما ایفای نقش می‌کردند. در حماسه‌ی مقاومت مردم مسلمان ایران در برابر هجوم وحشیانه‌ی ارتش بعثی عراق به خاک میهن اسلامی که زمینه‌ی حضور گسترده‌ی زنان را در خطوط مقدم فراهم نمود، نیز زنان فداکار با حضور

مؤثر و گسترده‌ی خویش در بخش‌های گوناگون سهم خود را در دفاع از کیان انقلاب اسلامی و میهن ایفا نمودند. زنان ایثارگر ایرانی برای این که عدم حضورشان در جبهه‌ها را جبران نمایند، در پشت جبهه با ابتکاراتی که از خود نشان می‌دادند فعالیت کرده و از هر راهی به جبهه‌ها کمک می‌نمودند. جنگ توانسته بود در زنان این روحیه را به وجود آورد که به کارهایشان جهت و حرکت بدهند. آن‌ها همه چیز را در رضایت خدا می‌دیدند و از آسایش و آرامش خود مایه می‌گذاشتند تا بدین وسیله خدمتی به نفع جبهه‌ها و برای خشنودی خدا انجام دهند. لذا در طول دفاع مقدس زن را باید به صورت عنصری فعال، مبارز، ایثارگر و صبور بدانیم (خداوردی، ۱۳۷۸: ۷۸).

به دنبال تجربه‌ی سال‌های قبل و بعد از انقلاب، جنگ میدان بزرگی برای آزمایش زنان بود تا از این طریق بتوانند توانمندی‌ها و استعدادهای خدادادی خود را بروز دهند. پس، زنان در تمام زمینه‌های تربیتی، اجتماعی-سیاسی، فرهنگی و اقتصادی در جامعه حضور فعال داشته‌اند و در طی دفاع مقدس امت اسلامی در برابر استکبار جهانی، به عنوان نیمی از پیکر اجتماعی نقش مؤثری ایفا نمودند. امام خمینی(ره) در تجلیل از زنان و نقش مؤثر آنان در دفاع مقدس اشاره می‌فرماید:

«اگر زنان شجاع و انسان‌ساز از ملت‌ها گرفته شوند، ملت‌ها به شکست و انحطاط کشیده می‌شوند. من از شجاعت‌های زنان ایران... احساس غرور می‌کنم. شما زنان دلیر در این پیروزی، پیش قدم بوده و هستید، شما مردان را تشجیع کردید. ما همگی مدیون شجاعت‌های شما، زنان شیردل هستیم.» حضور فعالانه زنان در عرصه‌های انقلاب اسلامی و تجدید سازمان اجتماعی و نیز حضور پیش قدمانه‌ی آن‌ها در رخدادهای جنگ و جبهه و مسایل سیاسی، اجتماعی جامعه‌ی اسلامی، به منزله‌ی نیمی از پیکره‌ی این جامعه همواره مورد تأیید رهبر و بنیان‌گذار انقلاب اسلامی بوده است. (بهرامی، ۱۳۹۱: ۱۵)

ریشه‌ی دعوت و حرکت زنان به انجام دادن این قبیل فعالیت‌ها به نقش الگویی زنان صدر اسلام و بانوان عصر پیامبر اسلام حضرت محمد(ص) به خصوص حضرت فاطمه زهرا(س) و حضرت زینب(س) برمی‌گردد که براساس ایدئولوژی اسلامی و برنامه‌های اجتماعی اسلام قرار داشته است.

فعالیت‌ها و مقاومت زنان در شهرهای جنگ زده و کلیه‌ی زنان کشور در انجام دادن خدمات پشت جبهه، پشتیبانی از قوای صلح و نیروهای نظامی همه براساس رهنمودهای رهبر بزرگ انقلاب اسلامی بوده است، ایفای چنین نقشی در امور پشت جبهه‌های جنگ و صحنه‌ی دفاع نظامی موجب شوق ملت و خشم و غضب دشمنان و کینه توزان به ملت بود. (عسکری، ۱۳۸۸: ۲۱۲).

امام خمینی(ره) در وصیت‌نامه‌ی سیاسی الهی خود می‌فرماید: «... ما مفتخریم که بانوان و زنان پیر و جوان و خرد و کلان در صحنه‌های فرهنگی و اقتصادی و نظامی حاضر و هم دوش مردان یا بهتر از آنان در راه تعالی اسلام و مقاصد قرآن کریم فعالیت دارند. آنان که توان جنگ دارند در آموزش نظامی که برای دفاع از اسلام و کشور اسلامی از واجبات مهم است شرکت و از محرومیت‌هایی که توطئه دشمنان و ناآشنایی دوستان از احکام اسلام و قرآن بر آن‌ها، بلکه بر اسلام و مسلمانان تحمیل نمودند، شجاعانه و متعهدانه خود را رها کرده و از قید خرافاتی که دشمنان برای منافع خود به دست نادانان و بعضی آخوندهای بی‌اطلاع از مصالح مسلمین به وجود آورده بودند، خارج نموده‌اند. آنان که توان جنگ ندارند در خدمت پشت جبهه به نحو ارزشمندی که دل ملت را از شوق و شغف به لرزه در می‌آورد و دل دشمنان و جاهلان بدتر از دشمنان را از خشم و غضب می‌لرزاند، اشتغال دارند.» «زنان مسلمان و انقلابی ایران نیز در طول هشت سال دفاع مقدس، با اقتدا به حضرت فاطمه(س) و حضور در صحنه‌های نبرد، همواره در عشق شهادت به سر می‌بردند و عده‌ای نیز در این راه به آرزوی خویش رسیدند. پس زنان، به عنوان بخشی از جامعه‌ی انسانی، مسلماً در هر یک از صحنه‌های مختلف اجتماع، خصوصاً در عرصه‌ی دفاع و جنگ، ایفاگر نقشی اساسی می‌باشند.

بنا به فرهنگ‌های مختلف، همین زنان بودند که در موقع اعزام نیروها به جبهه جشن و شور و شوق به راه انداخته یا به دعا و نیایش پرداخته و هنگام بازگشت نیز به استقبال آن‌ها شتافته و از کشته شدگان تجلیل کرده و کانون خانواده‌ها را در خلال غیبت شوهران‌شان و پدران‌شان گرم و با محبت نگه داشته‌اند(بهرامی، ۱۳۹۱: ۲۱).

با تهاجم و تجاوز دشمن به شهرهای مرزی ایران و به موازات خیزش عمومی و حضور مردان در جبهه‌ها، بانوان غیور و شجاع کشور نیز مقاومت در برابر دشمن تا بن دندان مسلح را بر خود فرض دانسته و در کوران حوادث و حملات ناجوانمردانه و نابرابر، به یاری دلیرمردان سپاه اسلام بپاخاستند و از بذل مال، جان، فرزند و همسر نیز دریغ نورزیدند. آن‌ها حتی به رغم مخالفت

مردان، حاضر به ترک شهر و خانه خویش نشدند و سند افتخار و شکوه در صحنه بودن و مشارکت سیاسی فعال را در تاریخ سراسر عزت و سربلندی دفاع مقدس برای نسل‌های آتی و حاضر به یادگار و میراث گذاشتند. بانوان در این دوران، با کمک‌های بهداشتی، فرهنگی، هنری، اعتقادی، سیاسی و... به یاری هم‌وطنان خویش می‌شتافتند و برای مقابله با دشمن مشترک و دستیابی به پیروزی در سطح ملی، با نهایت تلاش و همت بالا جنگیدند و در عرصه‌های گوناگون پیشبرد اهداف دفاع مقدس، حضور فعال و چشم‌گیری داشتند.

عوامل موثر بر مشارکت سیاسی زنان در جنگ ایران و عراق

هر نظام سیاسی در تعامل با عوامل مختلف محیط داخلی قرار دارد. تنها با در نظر گرفتن کلیه شرایط ویژه محیطی اعم از اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و ارزشی است که می‌توان یک تحلیل درست از اتفاق مشارکت سیاسی زنان در طرح جنگ تحمیلی به دست داد. در بحث محیط داخلی ما به چهار عامل توجه خواهیم کرد:

۱) پیشینه تاریخی مقام سیاسی زنان در ایران

زن ایرانی در طول تاریخ موجودی است که به لحاظ فرهنگ حاکم بر جوامع در حاشیه تحولات قرار داشته است. به‌طوریکه تا پایان عهد قاجار، نامی از زن و حقوق زن و آزادی زن و ... وجود ندارد. در عصر پهلوی هر چند شعار آزادی زنان محور سیاست‌ها قرار گرفت و زنان در مرکز سیاست‌های تبلیغاتی رژیم قرار داشتند و از برخی حقوق برخوردار شدند، اما در عمل هم‌چنان در حاشیه‌ای قرار داشتند. در این دوران بیش از آنکه حضور کیفی زنان مدنظر باشد، حضور کمی آن‌ها مورد توجه گرفت و در عرصه‌های مختلف زنان از نقش‌های کلیدی بی‌بهره ماندند. با چنین پیشینه‌ای، زنان در جریان انقلاب به صحنه آمده و به صورت یک نیروی عظیم وارد متن تحولات می‌شوند و با نفی وضع موجود، برای سرنوشت خود و آینده کشور تصمیم می‌گیرند. این حضور را باید اعتراض گسترده‌ای به اندیشه نفی زن به عنوان یک انسان، شیء گونگی و مبنا قرار دادن فیزیک زن، حاشیه‌گرایی و آزادی ظاهری، که به تدریج طی سال‌ها و قرون متوالی به صورت یک فرهنگ در جامعه ایران جا افتاده بود، دانست (حسن، ۱۳۷۹: ۱۳۰).

۲) تغییرات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در زمان جنگ

جنگ مهم‌ترین شکل حیات اجتماعی است، زیرا نوعی تحول شتابان است که تغییرات رایج فرهنگی، اقتصادی و سیاسی را به دنبال دارد. در بخش سیاسی آنچه در جریان جنگ تحمیلی مشهودتر بود ایجاد تغییرات مهم در میدان رقابت قدرت سیاسی و دولت بود. جنگ تحمیلی، قدرت سیاسی را به دولت منتقل کرد. هم‌چنین به علت شرایط اجتماعی، قدرت سیاسی متمرکز به قدرت نامتمرکز تبدیل شد و به همین نسبت مشارکت مردم در جنگ نیز افزایش یافت. بر این اساس، جنگ جنبه تدافعی پیدا کرد و نیروهای داوطلب مردمی در حرکت‌های خودجوش مردمی عهده‌دار پشتیبانی و دفاع شدند و این امر به مشارکت وسیع مردم انجامید (آمال، ۱۳۸۰: ۴۰۸).

در نظر اقتصادی، رویارویی با دشمن مهاجم مستلزم فراهم نمودن امکانات عظیم مادی و اقتصادی بود؛ اما به لحاظ وسعت میدان جنگ، طولانی بودن مدت درگیری، محاصره اقتصادی و کاهش قیمت جهانی نفت، مسدود بودن دارایی‌های ایران در بانک‌های خارجی و ... دولت قادر به تأمین تمام هزینه‌های پشتیبانی جبهه نبود، لذا مداخله نیروی عادی مردمی در امر پشتیبانی جنگ افزایش یافت و سبب شد تا مردم به تکیه‌گاه اصلی جنگ تبدیل شوند (رحمانیان، ۱۳۷۶: ۱۹).

3) تغییرات فرهنگی

مهم‌ترین تغییر ناشی از جنگ تحمیلی در بخش فرهنگی اتفاق افتاد. آلمال در مقاله خود تحت عنوان «نقش زنان در جنگ هشت ساله ایران و عراق» این تغییرات را چنین تبیین می‌کند: «در زمان جنگ تحمیلی، جامعه استبدادزده پیش از انقلاب اسلامی، که در آن ارزش‌های والا در خفا به سر می‌بردند، ناگهان در دوران جنگ تحمیلی با شکوفایی ارزش‌های جدیدی مواجه شد که جنگ به آن‌ها ثبات و تداوم بخشیده بود. بخش دیگر تغییرات فرهنگی، به نقش افراد و نیروهای اجتماعی مربوط می‌شود که فرآیند تغییرات ناشی از جنگ را بر عهده دارند. نقش‌های جدیدی که زنان در دوره جنگ تحمیلی بر عهده گرفتند به مفهوم گسست باور سنتی حیات اجتماعی زنان در چارچوب خانواده و دستیابی به باور حیات خانوادگی زنان در چارچوب اجتماع است.

با وقوع جنگ تحمیلی و افزایش مشارکت‌های مردمی، نهادها و سازمان‌های اجتماعی جدیدی شکل گرفتند. زنان پس از ۵ سال حضور فعالانه در عرصه دفاع مقدس، سازمان مخصوصی را تحت عنوان «بسیج خواهران» برای خودشان تأسیس کردند. بسیج خواهران در حکم سازمانی رسمی در کنار سایر سازمان‌ها، به فعالیت پرداخت. این تشکل بیان‌گر این واقعیت بود که فعالیت مستمر زنان سرانجام اندیشه ایجاد سازمان و نظم مخصوص آن‌ها را به جامعه تحمیل کرد و این امر در تاریخ ایران بی‌سابقه بود.» (آلمال، ۱۳۸۰: ۴۰۹)

۴) نظام ارزشی حاکم

گذشته از مجموعه عوامل یادشده، مجموعه اصول اعتقادی و قانونی ناظر بر مشارکت سیاسی زنان حائز اهمیت می‌باشد؛ در این راستا، مجموعه عواملی که همراه یکدیگر موجبات اعتقادی و اجرای قانونی مشارکت سیاسی زنان در زمان جنگ را فراهم آورد در چهار مورد قابل بررسی است:

الف. آموزه‌های اسلامی درباره موافقت اسلام با مشارکت سیاسی اجتماعی - سیاسی زنان، دلایلی از قرآن و سنت وجود دارد. در این میان، قرآن کریم مهم‌ترین منبع مشروعیت حقوق سیاسی زنان به شمار می‌آید. از جمله اینکه خداوند در سوره ممتحنه آیه ۱۲ بیان می‌کند: «ای پیامبر چون زنان باایمان نزد تو آیند که با این شرط با تو بیعت کنند که چیزی را با خدا شریک نسازند و دزدی نکنند و زنا نکنند و فرزندان خود را نکشند ... و در کار نیک از تو نافرمانی نکنند با آنان بیعت کن و از خدا برای آنان آمرزش بخواه زیرا خداوند آمرزنده مهربان است» (مصفاء، ۱۳۷۵: ۱۴۵) با توجه به این موارد، از لحاظ آموزه‌های دینی، هیچ شبهه‌ای در مشارکت زنان در حیات اجتماعی وجود ندارد.

ب. نظرات امام خمینی

مجموعه نظریاتی که امام خمینی (ره) در طی جنگ تحمیلی درباره مشارکت زنان ابراز کردند، نقطه عطفی در مباحث مربوط به این موضوع است. مجموع نظرات حضرت امام در زمینه نقش امنیتی زنان در امنیت ملی کشور را می‌توان به سه بعد تقسیم‌بندی کرد:

۱. جواز عضویت در نیروهای مسلح و وجوب آن در زمان دفاع همه جانبه از اسلام شامل عضویت در سپاه، بسیج، ارتش و وجوب دفاع و آموزش نظامی که مقدمه آن است.

۲. نقش غیرمستقیم در حمایت از مدافعین شامل مواردی نظیر تأکید بر نقش شهیدپروری، کمک به جبهه‌ها حتی با پختن نان، ایثار در ازدواج با جانبازان و تأکید بر نقش ترغیبی زنان بر غیرت مردان می‌باشد.

۳. نقش مستقیم شامل حضور زنان به عنوان عامل پیروزی در پشت جبهه و در جبهه و حضور همگی در جبهه هنگام وجوب دفاع می‌باشد.

ج. قانون اساسی

قانون اساسی کشورها اصول کلی و قانونی حاکم بر نظام مشارکت جامعه را مشخص می‌کند. زمینه‌های قانونی مشارکت سیاسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد. بند هشتم قانون اساسی مشارکت عامه مردم را در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیان می‌کند و هیچ تبعیضی بین زن و مرد قائل نیست. هم‌چنین در اصل بیستم آمده که همه از حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلامی برخوردارند. (مصفا، ۱۳۷۵، ۱۲۰)

د. ماهیت ایدئولوژیک نظام سیاسی

توجه غالب نظام سیاسی در ایران دوران جنگ، تزریق ارزش‌گرایی و باورهای ایدئولوژیک به جامعه بود. جنگ ایران و عراق به یکی از مفاهیم سیاسی اسلام تبدیل شده بود. حفظ جمهوری به معنی حفظ جهان اسلام در برابر سراسر جهان کفر تلقی می‌گردید و وظیفه تک‌تک مسلمانان حمایت از آن بود. وظیفه زنان در چهارچوب این رویکرد معنی می‌یافت. دولت به مداخله و تعیین تکلیف در مورد زنان برای استمرار و بازتولید خویش اقدام نمود. در این دیدگاه، زنان هم حامیان و مدافعان جمهوری اسلامی بودند و باید در عرصه‌های عمومی حضور مستقیم می‌داشتند و هم به عنوان مربی و معلم جامعه دست‌اندرکار تربیت نسل‌های بعدی بودند. لذا سیاستگذاری‌ها باید هر دو حد مورد نظر این رویکرد را تأمین می‌نمود (میرآقایی، ۱۳۷۹: ۱۱۶).

در مجموع حضور گسترده زنان در جبهه و پشت جبهه و تلاش‌ها و فعالیت‌های بی‌شائبه آنان از عوامل ذیل متأثر بود:

۱. عامل انقلاب اسلامی: اصولاً ایدئولوژی انقلاب براساس آموزه‌های اسلامی بر آن بود که زنان ایرانی را که تحت تأثیر الگوهایی خاص از زنان غربی، به تدریج به شیء گشتگی هدایت می‌شدند و درگیر بحران هویتی بودند، از بند برهاند و شخصیت و هویت محکمی براساس آموزه‌های جدیدی که امام خمینی (ره) و ... مطرح می‌کردند به آنان اعطا کند (ناجی راد، ۱۳۸۲: ۳۱۵).

در سایه این ایدئولوژی نو، زن از چهار دیواری محدود خانه به بیرون آمد و شخصیت واقعی خود را پیدا کرد. تحولات ناشی از تأثیر انقلاب اسلامی را بر روی زن مسلمان ایران می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

الف) خودشناسی: زنان از طریق انقلاب اسلامی مقام و موقعیت خود را در جامعه بازشناختند و نسبت به مسئولیت‌های فردی و اجتماعی خود آگاهی یافتند که این امر در نقش‌آفرینی آنان در جنگ تأثیر فراوانی داشت. آیت‌الله مطهری در خصوص تأثیر شناخت بر رفتار آدمی می‌گوید: «خودشناسی به این معنا است که انسان مقام واقعی خویش را در عالم وجود درک کند و نسبت به این موضوع شناخت پیدا کند که او آزاد و مختار خلق شده و مسئول خویشستن و افراد دیگر- و مکتب و جامعه خود- می‌باشد».

ب) دگرگونی در فرهنگ سیاسی جامعه زنان: یکی از دستاوردهای مهم انقلاب، تبدیل فرهنگ سیاسی محدود جامعه زنان، به فرهنگ سیاسی مشارکتی بود. منظور از فرهنگ سیاسی مشارکتی این است که فرد خود را به عنوان عضو فعالی از جامعه بداند.

زن بعد از انقلاب خود را عضوی فعال از جامعه به حساب آورد و نسبت به نظام انقلاب احساس تکلیف نموده و در صحنه حضور داشت. (یزدانی، ۱۳۷۶: ۵۶)

ج) ایجاد نگرش مثبت نسبت به زن: فضای پس از انقلاب اسلامی فرصت مناسبی برای پالایش اندیشه‌های منفی نسبت به زنان ایجاد کرد. تعریف هویت زن در نظام ارزشی پس از انقلاب، به ویژه در دوران دفاع مقدس و حاکمیت ارزش‌های معنوی، دگرگون شد و زنان دریافتند که هویت انسانی که اسلام برای آنان قائل است در فضای جنگ، حضور در صحنه و اثبات می‌باشد. (محبی، ۱۳۸۲: ۱۳۲) د) اعطای آزادی واقعی از دست رفته به زن مسلمان: امام خمینی (ره) می‌فرماید: «اسلام هیچ‌گاه مخالف آزادی زنان نبوده است. در اسلام زن مانند مرد آزاد است که سرنوشت و فعالیت‌های خود را انتخاب کند»

ه) مسئولیت‌پذیری در زنان: پیدایش احساس مسئولیت جدید و پذیرش آن از سوی بانوان ایرانی، باعث تحول و دگرگونی روحی بزرگی در آنان شد و آنان را به صحنه‌های اجتماعی و سیاسی کشور سوق داد. (شیروودی، ۱۳۸۶: ۵۴)

۲. نقش الگوی زنان نمونه تاریخ اسلام: زنان مسلمان ایرانی از نمونه‌ها و الگوهای ارائه شده در قرآن، همچنین زنان موثر در تاریخ معاصر ایران همچون جنبش تنباکو و انقلاب مشروطیت تأثیر پذیرفته و سیره آنان خصوصاً حضرت زهرا(س) و حضرت زینب(س) در زمینه‌های جهاد و دفاع را فصل‌الخطاب فعالیت خود قرار دادند.

عملیات کربلای ۵

عملیات کربلای ۵ در ساعت ۱ و ۳۰ دقیقه بامداد ۱۹ دی ماه ۱۳۶۵ با رمز «یا زهرا» آغاز شد. ارگان عمل کننده در آن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود. این عملیات تا پایان سال ۱۳۶۵ به مدت ۷۰ روز ادامه یافت و به لحاظ مقاومت و جنگندگی نیروهای ایران در شرایط بسیار مشکل و پیچیدگی دژهای مستحکم دشمن، یکی از بزرگ‌ترین نبردهای تمام دوران جنگ تحمیلی محسوب می‌شود. مکان اجرای این عملیات، منطقه عمومی شرق بصره و سراسر محور جنوبی جنگ بود. از مهم‌ترین اهداف این عملیات، انهدام ماشین جنگی دشمن، گشودن راه برای سرنوشت جنگ طولانی و پاسخ به انتظارات مردم و تهدید شهر بصره اعلام گردید. (سیاح، ۱۳۸۷: ۳۵).

گذشته از نقش اساسی عملیات کربلای ۵ در پیدایش یک امکان تازه برای اجرای آتش پی در پی بر روی شهر بصره- همزمان با جنگ شهرها- تلاشی وسیع‌تر برای انهدام قسمت دیگری از ارتش عراق، (حتی بیشتر از فاو) از جمله دستاوردهای مهم نظامی کربلای ۵ بود. این عملیات با انجام چندین عملیات محدود که بعدها «عملیات تکمیلی» نام گرفت، کامل شد. در راس اهداف عملیات تکمیلی، پنج هدف عمده قرار داشت: ۱- تکمیل و ترمیم خط پدافندی خودی در نهر جاسم. ۲- توسعه و تثبیت نهایی سر پل منطقه غرب نهر جاسم و پیشروی عمده به سوی کانال زوجی، ۳- تصرف مجدد سر پل غرب کانال ماهی و گرفتن جناح اساسی از دشمن، ۴- حضور موثر و تهدید منطقه استراتژیک شرق کانال زوجی.

۵-انهدام بخشی وسیع از امکانات و نفرات دشمن

در عملیات کربلای ۵ بیش از ۸۰ فروند هواپیما، ۷۰۰ دستگاه تانک و نفربر، ۲۵۰ قبضه توپ صحرایی و ضدهوایی، صدها قبضه انواع ادوات نیمه سنگین، ۱۵۰۰ دستگاه خودرو، دستگاه انواع ادوات مهندسی- رزمی، مقدار زیادی سلاح سبک و مهمات دشمن منهدم شد (رحمانیان، ۱۳۷۶: ۴۴).

همچنین در این عملیات ۸۱ تیپ و گردان مستقل دشمن منهدم و ۳۴ تیپ و گردان نیز آسیب کلی دید. تعداد کشته و زخمی‌ها و اسرای عراق بالغ بر ۴۲۷۰۰ تن بود. علاوه بر آن ۲۲۰ دستگاه تانک و نفربر، ۵۰۰ دستگاه خودرو، ۸۵ قبضه انواع توپ، هزاران قبضه سلاح‌های سبک و سنگین و مقدار زیادی مهمات نیز به غنیمت نیروهای ایرانی درآمد.

در این عملیات بزرگ و طولانی که با سنگین‌ترین و بیشترین پاتک‌های دشمن توأم بود، چندین تن از فرماندهان برجسته ایرانی مانند «حسین خرازی» فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) از اصفهان، «یدالله کلهر» قائم‌مقام لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص) از تهران، «حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالله میثمی» مسؤول حوزه نمایندگی حضرت امام در قرارگاه خاتم الانبیاء، اسماعیل دقایقی فرمانده لشکر ۹ بدر، هاشم اعتمادی فرمانده تیپ امام حسن(ع)، محمدعلی شاهمرادی فرمانده تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم(ع)، حاج قاسم میرحسینی قائم‌مقام لشکر ۴۱ ثارالله، محمد فرومندی قائم‌مقام لشکر ۵ نصر و... به شهادت رسیدند.

جدول ۲-۱- شناسنامه مأموریت عملیاتی تیپ مستقل ۴۴ قمر بنی‌هاشم(ع) در عملیات کربلا^۵

۱	نام یگان	تیپ مستقل ۴۴ حضرت قمر بنی‌هاشم (ع)
۲	رده فوق	قرارگاه کربلا
۴	منطقه عملیات	شلمچه کانال ماهی
۵	ساعت و تاریخ عملیات	ساعت ۱ بامداد ۶۵/۱۰/۱۹
۷	وسعت منطقه عملیات	۸ کیلومتر مربع
۸	اهداف عملیات	تصرف قسمتی از تونی شکل‌های جنب کانال ماهی و انهدام موانع موجود در منطقه جهت ادامه عملیات‌های بعدی سپاه
۹	تعداد گردان‌های عمل‌کننده	۶ گردان رزمی(امیر (ع)، امام حسین (ع)، حضرت رسول (ع)، امام سجاد (ع)، یازها (ع) و ۷ گردان پشتیبانی یا مهدی (ع) و ۷ گردان پشتیبانی

جدول ۴-۷) توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخگویی به متغیر نقش زنان چ و ب در زمینه‌های رزمی در عملیات

کربلا^۵

گویه‌های زمینه‌ی رزمی	گزینه	اصلا	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
زنان تا چه میزان سلاح در دست گرفته و مستقیم با دشمن وارد جنگ شدند	درصد	۳۵.۴	۳۹	۱۸.۳	۷.۳	.	.
	درصد تراکمی	۳۵.۴	۷۴.۴	۹۲.۷	۱۰۰	.	.
زنان تا چه میزان مراقبت از تسلیحات رزمندگان را بر عهده گرفتند	درصد	۳۰.۵	۴۳.۳	۱۷.۱	۶.۱	.	.
	درصد تراکمی	۳۰.۵	۷۶.۸	۹۳.۹	۱۰۰	.	.
زنان تا چه میزان نگهداری از پیکر شهدا را بر عهده گرفتند	درصد	۳۱.۷	۳۷.۸	۲۳.۲	۷.۳	.	.
	درصد تراکمی	۳۱.۷	۶۹.۵	۹۲.۷	۱۰۰	.	.
زنان تا چه میزان توزیع سلاح بین رزمندگان را بر عهده گرفتند	درصد	۲۹.۳	۴۵.۱	۱۵.۹	۹.۸	.	.
	درصد تراکمی	۲۹.۳	۷۴.۴	۹۰.۲	۱۰۰	.	.
زنان تا چه میزان پرستاری و اندادسانی به مجروحین را بر عهده گرفتند	درصد	.	۴.۹	۸.۵	۳۰.۵	۳۷.۸	۱۸.۳
	درصد تراکمی	.	۴.۹	۱۳.۴	۴۳.۹	۸۱.۷	۱۰۰
زنان تا چه میزان عکاسی و خبرنگاری را بر عهده داشتند	درصد	۱۷.۱	۳۵.۴	۱۹.۵	۲۵.۶	۱.۲	۹.۲
	درصد تراکمی	۱۷.۱	۵۲.۴	۷۲	۹۷.۶	۹۸.۸	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۴-۷، ۴۳٪ درصد از پاسخگویان معتقدند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً سلاح در دست نگرفته و مستقیم با دشمن وارد جنگ نشدند، ۳۹ درصد معتقدند زنان خیلی کم مستقیم وارد جنگ شدند، ۱۸٪ درصد کم و ۳۷ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی مستقیم وارد جنگ با دشمن شدند.

همچنین ۵۳٪ درصد از پاسخگویان معتقدند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً مراقبت از تسلیحات رزمندگان را بر عهده نگرفتند، ۴۳٪ درصد معتقدند خیلی کم، ۱۷٪ درصد کم و ۱۶ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی مراقبت از تسلیحات رزمندگان را بر عهده گرفتند.

به علاوه ۳۱٪ درصد از پاسخگویان ابراز کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً نگرانی از پیکر شهدا را بر عهده نگرفتند، ۳۷٪ درصد معتقدند خیلی کم، ۲۳٪ درصد کم و ۳۷ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی نگرانی از پیکر شهدا را بر عهده گرفتند.

علاوه بر این ۲۹٪ درصد از پاسخگویان ابراز کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً توزیع سلاح بین رزمندگان را بر عهده نگرفتند، ۴۵٪ درصد معتقدند خیلی کم، ۱۵٪ درصد کم و ۸٪ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی توزیع سلاح بین رزمندگان را بر عهده گرفتند.

همچنین ۹۴٪ درصد از پاسخگویان بیان کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، خیلی کم، ۵۸٪ درصد کم، ۳۰٪ درصد تاحدودی، ۳۷٪ درصد زیاد و ۳٪ درصد نیز معتقدند زنان خیلی زیاد در عملیات کربلای پنج پرستاری و امدادسانی به مجروحین را بر عهده گرفتند. و نیز ۱۷٪ درصد از پاسخگویان بیان کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً عکاسی و خبرنگاری از این عملیات را بر عهده نداشتند، و ۳۵٪ درصد از پاسخگویان معتقدند در حد خیلی کم، ۱۹٪ درصد کم و ۲۵٪ درصد تاحدودی، ۲۱٪ درصد زیاد و ۲۱٪ درصد معتقدند خیلی زیاد زنان عکاسی و خبرنگاری از این عملیات را بر عهده داشتند.

جدول (۴-۸) توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخگویی به متغیر نقش زنان چ و ب در زمینه‌های عاطفی و روانی در عملیات کربلای

گویه های زمینه ی عاطفی و روانی	گزینه	اصلاً	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
زنان تا چه میزان هنگام مجروح شدن همسر ، فرزند و نزدیکان به آنها دلداری می دادند	درصد	۰	۲۴	۶۱	۲۶۸	۳۶۶	۲۸
	درصد تراکمی	۰	۲۴	۸۵	۳۵۴	۷۲	۱۰۰
زنان تا چه میزان خانواده شهدا ، اسرا و مجروحین را دلداری مس دادند و موجب تقویت روحیه آنها می شدند	درصد	۰	۱۲	۲۴	۳۴۱	۴۰۲	۲۲
	درصد تراکمی	۰	۱۲	۳۷	۳۷۸	۷۸	۱۰۰
زنان تا چه حدی به همسر ، فرزند و برادر خود اطمینان می دادند که هنگام حضورشان در جبهه مراقب همه چیز هستند	درصد	۰	۲۴	۰	۳۶۶	۴۲۷	۱۸۳
	درصد تراکمی	۰	۲۴	۲۴	۳۹	۸۱۷	۱۰۰
زنان تا چه حد به نزدیکان خود اطمینان می دادند که هنگام حضورشان در جبهه مراقب بوده و از خانواده شان حمایت می کنند	درصد	۰	۲۴	۲۴	۴۱۵	۳۷۸	۱۵۹
	درصد تراکمی	۰	۲۴	۴۹	۴۶۳	۸۴۱	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۴-۸، ۴۰۲ درصد از پاسخگویان در حد خیلی کم، ۱۰۶ درصد کم، ۸۰۲۶ درصد تاحدودی، ۶۰۳۶ درصد زیاد و ۲۸ درصد نیز در حد خیلی زیاد بر این باور هستند که زنان چهارمحال و بختیاری هنگام مجروح شدن همسر، فرزند و نزدیکان خود آنان را دلداری داده و روحیه‌ی آن‌ها را تقویت می‌کردند. به علاوه ۲۰۱ درصد از پاسخگویان در حد خیلی کم، ۴۰۲ درصد کم، ۱۰۳۴ درصد تاحدودی، ۲۰۴۰ درصد زیاد و ۲۲ درصد نیز در حد خیلی زیاد ابراز کردند که زنان چهارمحال و بختیاری خانواده‌ی شهدا، اسرا و مجروحین را دلداری داده و روحیه‌ی آنان را تقویت می‌کردند.

هم چنین ۴۰۲ درصد از پاسخگویان در حد خیلی کم، ۶۰۳۶ درصد تاحدودی، ۷۰۴۲ درصد زیاد و ۳۰۱۸ درصد نیز در حد خیلی زیاد ابراز کردند که زنان چهارمحال و بختیاری به همسر، فرزند و برادر خود اطمینان می‌دادند که هنگام حضورشان نگران خانواده نباشند و خود مراقب خانواده خواهند بود.

علاوه بر این ۴۰۲ درصد از پاسخگویان در حد خیلی کم، ۴۰۲ درصد کم، ۵۰۴۱ درصد تاحدودی، ۸۰۳۷ درصد زیاد و ۹۰۱۵ درصد نیز در حد خیلی زیاد ابراز کردند که زنان چهارمحال و بختیاری به نزدیکان خود اطمینان می‌دادند که هنگام حضورشان در

گویه های زمینه ی تربیتی	گزینه	اصلا	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
زنان تا چه میزان همسر، پسر و نزدیکان خود را برای شرکت در جبهه تشویق می کردند	درصد	۰	۱۰۲	۰	۴۲۰۷	۳۷۰۸	۱۸۰۳
	درصد تراکمی	۰	۱۰۲	۱۰۲	۴۳۰۹	۸۱۰۷	۱۰۰
زنان تا چه میزان سعی می کردند دیگران را برای حضور در جبهه متقاعد کنند	درصد	۱۰۲	۶۰۱	۳۰۷	۵۶۰۱	۲۶۰۸	۶۰۱
	درصد تراکمی	۱۰۲	۷۰۳	۱۱	۶۷۰۱	۹۳۰۹	۱۰۰

جبهه مراقب همه چیز بوده و از خانواده‌ی آن‌ها دلجویی و حمایت می‌کنند.

جدول (۹-۴) توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخگویی به متغیر نقش زنان چ و ب در زمینه‌های تربیتی در عملیات کربلا^۵

طبق داده‌های جدول ۴-۹، ۲۰۱ درصد از پاسخگویان در حد خیلی کم، ۷۰۴۲ درصد تاحدودی، ۸۰۳۷ درصد زیاد و ۱۸۰۳ درصد نیز در حد خیلی زیاد ابراز کردند که زنان چهارمحال و بختیاری خانواده‌ی شهدا، اسرا و مجروحین را دلداری داده و روحیه‌ی آنان را تقویت می‌کردند. هم چنین ۲۰۱ درصد از پاسخگویان معتقدند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلا سعی نمی‌کردند دیگران را برای حضور در جبهه به متقاعد کنند، ۱۰۶ درصد در حد خیلی کم، ۷۰۳ درصد کم، ۱۰۵۶ درصد تاحدودی، ۸۰۲۶ درصد زیاد و ۱۰۶ درصد نیز در حد خیلی زیاد سعی می‌کردند دیگران را برای حضور در جبهه متقاعد کنند.

جدول (۱۰-۴) توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخگویی به متغیر نقش زنان چ و ب در زمینه‌های سیاسی در عملیات کربلا^۵

گویه های زمینه ی سیاسی	گزینه	اصلا	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
زنان تا چه میزان سعی می کردند با خواست خود و آگاهانه به جبهه ها کمک کنند	درصد	۰	۰	۱۰۲	۲۸	۳۴۰۱	۳۶۰۶
	درصد تراکمی	۰	۰	۱۰۲	۲۹۰۳	۶۳۰۴	۱۰۰

۱۵.۹	۳۴.۹	۴۷.۶	۲.۴	۱.۲	۰	درصد	زنان تا چه میزان سعی می کردند زنان
۱۰۰	۸۴.۱	۵۱.۲	۳.۷	۱.۲	۰	درصد تراکمی	دیگر را با کمک های پشت جبهه آشنا کنند
۴۸.۸	۲۳.۲	۲۸	۰	۰	۰	درصد	تاثیر کمک های زنان در پشت جبهه به چه
۱۰۰	۵۱.۲	۳۸	۰	۰	۰	درصد تراکمی	میزان است
۱۴.۶	۳۹	۴۶.۳	۰	۰	۰	درصد	زنان تا چه حد زنان دیگر را برای کمک
۱۰۰	۸۵.۴	۴۶.۳	۰	۰	۰	درصد تراکمی	های پشت جبهه تشویق می کردند

با توجه به داده‌های مندرج در جدول ۴-۱۰، ۲.۱ درصد از پاسخگویان در حد کم، ۲۸ درصد تا حدودی، ۱.۳۴ درصد زیاد و ۶.۳۶ درصد نیز به میزان خیلی زیاد معتقدند که زنان چهارمحال و بختیاری با خواست خود و آگاهانه سعی می‌کردند به جبهه‌ها به ویژه عملیات کربلای پنج کمک کنند.

هم‌چنین ۲.۱ درصد در حد خیلی کم، ۴.۲ درصد کم، ۶.۴۷ درصد تا حدودی، ۹.۳۲ درصد زیاد و ۹.۱۵ درصد نیز به میزان خیلی زیاد معتقدند که زنان چهارمحال و بختیاری سعی می‌کردند زنان دیگر را با کمک‌های پشت جبهه آشنا کنند.

به علاوه ۲۸ درصد از پاسخگویان تا حدودی، ۲.۲۳ درصد زیاد و ۸.۴۸ درصد نیز در حد خیلی زیاد کمک‌های زنان چهارمحال و بختیاری در پشت جبهه را مفید و مؤثر می‌دانند.

علاوه بر این ۳.۴۶ درصد از پاسخگویان تا حدودی، ۳۹ درصد زیاد و ۶.۱۴ درصد نیز در حد خیلی زیاد معتقدند که زنان چهارمحال و بختیاری، زنان دیگر را تشویق به کمک‌های پشت جبهه می‌کردند.

جدول (۴-۱۱) توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخگویی به متغیر نقش زنان چ و ب در زمینه‌های فرهنگی در عملیات کربلا^۵

گویه های زمینه ی فرهنگی	گزینه	اصلا	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
زنان تا چه میزان مقام شهیدان را تکریم می کردند	درصد	۰	۰	۲.۴	۱۷.۱	۳۴.۱	۴۶.۳
	درصد تراکمی	۰	۰	۲.۴	۱۹.۵	۵۳.۷	۱۰۰
زنان تا چه میزان به عیادت مجروحین جنگی می رفتند	درصد	۰	۰	۶.۱	۵۱.۲	۳۷.۸	۴.۹
	درصد تراکمی	۰	۰	۶.۱	۵۷.۳	۹۵.۱	۱۰۰
زنان تا چه حد از خانواده شها، اسرا و رزمندگان سرکشی می کردند	درصد	۰	۰	۴.۹	۵۳.۷	۳۴.۱	۷.۳
	درصد تراکمی	۰	۰	۴.۹	۵۸.۵	۹۲.۷	۱۰۰
زنان تا چه حد به انتشار اخبار مربوط به جنگ می پرداختند	درصد	۲.۴	۹.۱	۱۷.۱	۵۶.۱	۱۱	۳.۷
	درصد تراکمی	۲.۴	۱۲.۲	۲۹.۳	۸۵.۴	۹۶.۳	۱۰۰
زنان تا چه حد در برابر شهادت، مجروحیت و اسارت نزدیکان خود صبر و بردباری میکردند	درصد		۰	۰	۳۹	۳۲.۹	۲۸
	درصد تراکمی		۰	۰	۳۹	۷۲	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۴-۱۱، ۴.۲ درصد پاسخگویان در حد کم، ۱.۱۷ درصد تا حدودی، ۱.۳۴ درصد زیاد و ۳.۴۶ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، مقام شهدا را در جمع دوستان و نزدیکان تکریم می‌کردند.

همچنین مشاهده می‌گردد که ۱.۶ درصد پاسخگویان در حد کم، ۲.۵۱ درصد تاحدودی، ۸.۳۷ درصد زیاد و ۹.۴ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، به عیادت مجروحین جنگی می‌رفتند. ۹.۴ درصد پاسخگویان در حد کم، ۷.۵۳ درصد تاحدودی، ۱.۳۴ درصد زیاد و ۳.۷ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات

کربلای پنج، از خانواده‌ی شهدا، اسرا و رزمندگان سرکشی می‌کردند.

علاوه بر این، ۴.۲ درصد پاسخگویان معتقدند زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس اصلاً به انتشار اخبار مربوط به جنگ نپرداختند، ۱.۹ درصد در حد خیلی کم، ۱.۱۷ درصد در حد کم، ۱.۵۶ درصد تاحدودی، ۱۱ درصد زیاد و ۷.۳ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، به انتشار اخبار مربوط به جنگ می‌پرداختند.

به علاوه، ۹.۳ درصد تاحدودی، ۹.۳۲ درصد زیاد و ۲۸ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، در برابر شهادت، مجروحیت و اسارت نزدیکان خود صبر و بردباری می‌کردند و دیگران را دلداری می‌دادند.

جدول (۴-۱۲) توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخگویی به متغیر نقش زنان چ و ب در زمینه‌های اقتصادی در عملیات کربلا^۵

گویه های زمینه ی اقتصادی	گزینه	اصلاً	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
زنان تا چه به جبهه ها کمک مالی می کردند	درصد	۰	۰	۰	۲۴.۴	۳۴.۱	۴۱.۵
	درصد تراکمی	۰	۰	۰	۲۴.۴	۵۸.۵	۱۰۰
زنان تا چه میزان در جمع آوری و بسته بندی کمک های مردمی مشارکت داشتند	درصد	۰	۰	۱.۲	۹.۸	۵۱.۲	۳۷.۸
	درصد تراکمی	۰	۰	۱.۲	۱۱	۶۲.۲	۱۰۰
زنان تا چه حد زنان به خیاطی برای دوخت لباس رزمندگان مشغول بودند	درصد	۰	۰	۲.۴	۳۰.۵	۴۲.۷	۲۴.۴
	درصد تراکمی	۰	۰	۲.۴	۳۰.۵	۴۲.۷	۲۴.۴

همان‌طور که در جدول ۴-۱۲ مشاهده می‌شود، ۴.۲۴ درصد تاحدودی، ۳۴.۱ درصد زیاد و ۵.۴۱ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، به جبهه‌ها کمک مالی می‌کردند.

همچنین ۱.۲ درصد از پاسخگویان به میزان کم، ۸.۹ درصد تاحدودی، ۲.۵۱ درصد زیاد و ۸.۳۷ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، در جمع‌آوری و بسته‌بندی کمک‌های مردمی مشارکت داشتند.

به علاوه ۴.۲ درصد از پاسخگویان در حد کم، ۵.۳۰ درصد تاحدودی، ۷.۴۲ درصد زیاد و ۴.۲۴ درصد نیز به میزان خیلی زیاد بر این باورند که زنان چهارمحال و بختیاری در زمان دفاع مقدس و به ویژه عملیات کربلای پنج، به خیاطی برای دوخت لباس رزمندگان مشغول بودند.

جدول (۴-۱۳) شاخص‌های مرکزی و پراکندگی حداقل و حداکثر نمرات متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
زمینه‌های رزمی	۳۹.۳۷	۲۱.۵۰	۰	۱۰۰
زمینه‌های عاطفی و روانی	۶۸.۶۰	۱۸.۸۳	۰	۱۰۰
زمینه‌های تربیتی	۶۱.۴۳	۱۹.۰۶	۰	۱۰۰
زمینه‌های سیاسی	۵۰.۵۴	۲۸.۱۰	۰	۱۰۰
زمینه‌های فرهنگی	۴۴.۰۹	۲۱.۱۸	۰	۱۰۰
زمینه‌های اقتصادی	۶۱.۶۷	۲۹.۰۸	۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۴-۱۳ میانگین نمره‌ی زمینه‌های رزمی ۳۷.۳۹ است که پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد، میانگین نمره‌ی زمینه‌های عاطفی و روانی ۶۰.۶۸ است که بالاتر از حد متوسط می‌باشد، میانگین نمره‌ی زمینه‌های تربیتی ۶۱.۴۳ است که بالاتر از حد متوسط است، میانگین نمره‌ی زمینه‌های سیاسی ۵۰.۵۴ است که در حد متوسط می‌باشد، میانگین نمره‌ی زمینه‌های فرهنگی ۴۴.۰۹ است که پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد و میانگین نمره‌ی زمینه‌های اقتصادی ۶۷.۶۱ است که بالاتر از حد متوسط است. میانگین نمره‌ی زمینه‌های عاطفی و روانی بالاتر و میانگین نمره‌ی زمینه‌های رزمی پایین‌تر از نمرات زمینه‌های دیگر می‌باشد.

۳- یافته‌های استنباطی به منظور بررسی فرضیه‌های تحقیق، ابتدا نمرات متغیرها با استفاده از فرمول $100 \times$ (نمره مقیاس -

حداقل نمره) / دامنه استاندارد شدند تا امکان مقایسه میانگین با میانگین معیار برای هر متغیر بهتر فراهم شود.

فرضیه‌ی اول: زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های رزمی نقش مؤثری ایفا کردند.

به منظور بررسی فرضیه‌ی اول از آزمون تک نمونه‌ای بهره گرفته شد که نتایج در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۴-۱۴) نتایج آزمون تک نمونه‌ای، نقش زنان چ و ب در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های رزمی

متغیر	میانگین	میانگین معیار	آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
زمینه‌های رزمی	۳۹.۳۷	۵۰	۴.۴۷۵	۸۱	۰.۰۰۰

همان‌گونه که در جدول ۴-۱۴ دیده می‌شود: نتیجه‌ی آزمون، ۴۷۵.۴- به دست آمده و سطح معناداری (۰.۰۰۰) نیز پایین‌تر از ۰.۰۵۰ می‌باشد لذا با توجه به میانگین نمره‌ی نقش زنان در زمینه‌های رزمی، میانگین زمینه‌های رزمی به طور معناداری پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد؛ با توجه به نتایج به دست آمده نقش زنان چ و ب در زمینه‌های رزمی مانند جنگ مستقیم با دشمن، مراقبت از تسهیلات رزمندگان، پرستاری و امداد رسانی به مجروحین و غیره در عملیات کربلای پنج پایین بوده است و در واقع نقش مؤثری ایفا نکردند.

فرضیه‌ی دوم: زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های عاطفی و روانی نقش مؤثری ایفا کردند. به منظور بررسی فرضیه‌ی دوم از آزمون تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۴-۱۵) نتایج آزمون تک نمونه‌ای، نقش زنان چ و ب در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های عاطفی و روانی

متغیر	میانگین	میانگین معیار	آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
زمینه های رزمی	۶۸.۶۰	۵۰	۸.۹۳۹	۸۲	۰.۰۰۰

طبق جدول ۴-۱۵: نتیجه‌ی آزمون، ۹۳۹.۸ و سطح معناداری نیز (۰.۰۰۰) می‌باشد؛ طبق میانگین نمره‌ی زمینه‌های عاطفی و روانی و با توجه به این که سطح معناداری پایین‌تر از ۰.۵۰ است لذا اختلاف میانگین نمره‌ی زمینه‌های عاطفی و روانی با میانگین معیار معنادار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت نقش زنان چ و ب در زمینه‌های عاطفی و روانی مانند دل‌داری دادن به مجروحین جنگی، تقویت روحیه‌ی خانواده‌ی شهدا و اسرا و غیره به طور معناداری بالاتر از حد متوسط است در واقع زنان چ و ب در زمینه‌های عاطفی و روانی در عملیات کربلای پنج نقش مؤثری ایفا کردند.

فرضیه‌ی سوم: زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های تربیتی نقش مؤثری ایفا کردند. جهت بررسی فرضیه‌ی سوم از آزمون تک نمونه‌ای بهره گرفته شده است که نتایج در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۴-۱۶) نتایج آزمون تک نمونه‌ای، نقش زنان چ و ب در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های تربیتی

متغیر	میانگین	میانگین معیار	آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
زمینه های رزمی	۶۱۴۳	۵۰	۵.۴۳۱	۸۱	۰.۰۰۰

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۴-۱۶: نتیجه‌ی آزمون، ۴۳۱.۵ و سطح معناداری نیز (۰.۰۰۰) به دست آمده است؛ لذا با توجه به میانگین و با توجه به این که سطح معناداری کم‌تر از ۰.۵۰ است، بنابراین میانگین زمینه‌های تربیتی به طور معناداری بالاتر از حد متوسط می‌باشد لذا می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که زنان چهارمحال و بختیاری در زمینه‌های تربیتی مانند تشویق دیگران برای حضور در جبهه نقش مؤثری ایفا کردند.

فرضیه‌ی چهارم: زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های سیاسی نقش مؤثری ایفا کردند. جهت بررسی فرضیه‌ی سوم از آزمون تک نمونه‌ای بهره گرفته شده است که نتایج در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۴-۱۷) نتایج آزمون تک نمونه‌ای، نقش زنان چ و ب در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های سیاسی

متغیر	میانگین	میانگین معیار	آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
زمینه های سیاسی	۵۰.۵۴	۵۰	۰.۱۷۵	۸۱	۰.۸۶۲

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۴-۱۷: نتیجه‌ی آزمون، ۱۷۵.۰ و سطح معناداری نیز (۰.۸۶۲) به دست آمده است؛ لذا با توجه به میانگین و با توجه به این که سطح معناداری بالاتر از ۰.۵۰ است، بنابراین تفاوت میانگین زمینه‌های سیاسی از میانگین معیار معنادار نیست لذا می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که نقش زنان چهارمحال و بختیاری در زمینه‌های سیاسی در عملیات کربلای پنج در حد متوسط بوده است.

فرضیه‌ی پنجم: زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های فرهنگی نقش مؤثری ایفا کردند. جهت بررسی فرضیه‌ی سوم از آزمون تک نمونه‌ای بهره گرفته شده است که نتایج در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۴-۱۸) نتایج آزمون تک نمونه‌ای، نقش زنان چ و ب در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های فرهنگی

متغیر	میانگین	میانگین معیار	آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
زمینه های فرهنگی	۴۴.۰۹	۵۰	۲.۵۲۷	۸۱	۰.۰۱۳

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۴-۱۸: نتیجه‌ی آزمون، $۵۲۷.۲-$ و سطح معناداری نیز (۰.۰۱۳) به دست آمده است؛ لذا با توجه به میانگین و با توجه به این که سطح معناداری کم‌تر از ۰.۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت میانگین زمینه‌های فرهنگی به طور معناداری پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد لذا می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که زنان چهارمحال و بختیاری در زمینه‌های فرهنگی مانند تکریم مقام شهیدان، رفتن به عیادت مجروحین، سرکشی از خانواده‌ی شهدا و رزمندگان، انتشار اخبار جنگ و صبروری کردن در برابر شهادت، مجروحیت و اسارت نزدیکان خود در عملیات کربلای پنج نقش مؤثری ایفا نکردند. فرضیه‌ی ششم: زنان استان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های اقتصادی نقش مؤثری ایفا کردند. جهت بررسی فرضیه‌ی سوم از آزمون تک نمونه‌ای بهره گرفته شده است که نتایج در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۴-۱۹) نتایج آزمون تک نمونه‌ای، نقش زنان چ و ب در عملیات کربلای پنج در زمینه‌های اقتصادی

متغیر	میانگین	میانگین معیار	آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
زمینه های اقتصادی	۶۱.۶۷	۵۰	۳.۶۳۴	۸۱	۰.۰۰۰

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۴-۱۹: نتیجه‌ی آزمون، ۶۳۴.۳ و سطح معناداری نیز (۰.۰۰۰) به دست آمده است؛ لذا با توجه به میانگین و با توجه به این که سطح معناداری کم‌تر از ۰.۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت میانگین زمینه‌های اقتصادی به طور معناداری بالاتر از حد متوسط می‌باشد لذا می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که زنان چهارمحال و بختیاری در زمینه‌های اقتصادی مانند کمک مالی به جبهه‌ها، جمع‌آوری و بسته‌بندی کمک‌های مردمی و غیره در عملیات کربلای پنج نقش مؤثری ایفا کردند.

به علاوه داده‌ها گویای این است که ۴.۳۵ درصد از پاسخگویان معتقدند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً سلاح در دست نگرفته و مستقیم با دشمن وارد جنگ نشدند، ۳۹ درصد معتقدند زنان خیلی کم مستقیم وارد جنگ شدند، ۳.۱۸ درصد کم و ۳.۷ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی مستقیم وارد جنگ با دشمن شدند.

هم‌چنین ۵.۳۰ درصد از پاسخگویان معتقدند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً مراقبت از تسلیحات رزمندگان را بر عهده نگرفتند، ۳.۴۳ درصد معتقدند خیلی کم، ۱.۱۷ درصد کم و ۱.۶ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی مراقبت از تسلیحات رزمندگان را بر عهده گرفتند.

به علاوه ۷.۳۱ درصد از پاسخگویان ابراز کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً نگهداری از پیکر شهدا را بر عهده نگرفتند، ۸.۳۷ درصد معتقدند خیلی کم، ۲.۲۳ درصد کم و ۳.۷ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی نگهداری از پیکر شهدا را بر عهده گرفتند.

علاوه بر این ۳.۲۹ درصد از پاسخگویان ابراز کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلاً توزیع سلاح بین رزمندگان را بر عهده نگرفتند، ۱.۴۵ درصد معتقدند خیلی کم، ۹.۱۵ درصد کم و ۸.۹ درصد نیز معتقدند زنان تاحدودی توزیع سلاح بین رزمندگان را بر عهده گرفتند.

همچنین ۹.۴ درصد از پاسخگویان بیان کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، خیلی کم، ۵.۸ درصد کم، ۵.۳۰ درصد تاحدودی، ۸.۳۷ درصد زیاد و ۱۸.۳ درصد نیز معتقدند زنان خیلی زیاد در عملیات کربلای پنج پرستاری و امدادسانی به مجروحین را بر عهده گرفتند.

و نیز ۱۰.۱۷ درصد از پاسخگویان بیان کردند زنان چهارمحال و بختیاری در عملیات کربلای پنج، اصلا عکاسی و خبرنگاری از این عملیات را بر عهده نداشتند، و ۳۵.۴ درصد از پاسخگویان معتقدند در حد خیلی کم، ۵.۱۹ درصد کم و ۶.۲۵ درصد تاحدودی، ۲.۱ درصد زیاد و ۲.۱ درصد معتقدند خیلی زیاد زنان عکاسی و خبرنگاری از این عملیات را بر عهده داشتند.

منابع

- ۱- آلمال، فرنگیس (۱۳۸۰)، «زن- جنگ: نقش زنان در جنگ هشت ساله ایران و عراق»، دفتر ادبیات و هنر مقاومت حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی: تهران.
- ۲- حسینی، مریم (۱۳۷۹)، بررسی اوضاع اجتماعی، فرهنگی زنان در دوره قاجار، پهلوی و انقلاب اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- ۳- خمینی، روح الله (۱۳۸۰) صحیفه امام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- ۴- رحمانیان، زهرا (۱۳۷۶)، نقش پشتیبانی - رزمی زنان در دفاع، سازمان تحقیقات خودکفایی بسیج: تهران.
- ۵- سیاح، اکبر (۱۳۸۷)، جغرافیای وقایع انقلاب و دفاع مقدس. شهرستان شهرکرد. اداره کل حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس استان چهارمحال و بختیاری.
- ۶- محبی، فاطمه (۱۳۸۲)، گزارش تفصیلی همایش اول و دوم آیه های ایثار، نشر شاهد: تهران.
- ۷- مصفا، نسرين (۱۳۷۵)، مشارکت سیاسی زنان در ایران، موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه: تهران.
- ۸- موسوی الخمينی، روح الله (رهبر کبير انقلاب) (۱۳۶۷)، صحیفه نور، دفتر انتشارات اسلامی: قم.
- ۹- موسوی الخمينی، روح الله (رهبر کبير انقلاب)، (۱۳۸۱)، استفتائات، دفتر انتشارات اسلامی: قم.

منابع

1. Almal, F. (2001). *Zan-e Jang: Naghsh-e zanan dar jang-e hasht sale-ye Iran va Iraq* [Woman-War: The role of women in the eight-year Iran-Iraq war]. Resistance Literature and Art Office, Hozeh Honari.
2. Hasani, M. (2000). *Barresi-ye owza-e ejtemaei, farhangi-ye zanan dar dore-ye Ghajar, Pahlavi va Enghelab-e Eslami* [A study of the social and cultural status of women in the Qajar, Pahlavi, and Islamic Revolution eras] [Master's thesis, Islamic Azad University, Tehran North Branch].
3. Khomeini, R. (2001). *Sahife-ye Imam* [Sahifeh of Imam]. Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works.
4. Rahmanian, Z. (1997). *Naghsh-e poshtibani-razmi-ye zanan dar defa* [The supporting-combat role of women in the defense]. Basij Self-Sufficiency Research Organization.
5. Sayyah, A. (2008). *Geographiya-ye vaghaye-e enghelab va defa-e moghaddas* [Geography of the events of the revolution and the Sacred Defense]. General Directorate of Preservation and Publication of Sacred Defense Values of Chaharmahal and Bakhtiari Province.
6. Mohebbi, F. (2003). *Gozarash-e tafsili-ye hamayesh-e aval va dovom-e ayehe-ye isar* [Detailed report of the first and second conference of Verses of Sacrifice]. Shahed Publication.
7. Mosaffa, N. (1996). *Mosharekat-e siasi-ye zanan dar Iran* [Women's political participation in Iran]. Institute for Printing and Publication of the Ministry of Foreign Affairs.
8. Mousavi Khomeini, R. (1988). *Sahife-ye Noor* [Sahifeh of Light]. Islamic Publications Office.
9. Mousavi Khomeini, R. (2002). *Estefat* [Religious Inquiries/Fatwas]. Islamic Publications Office.